

Kohde: Santalahden paperitehdas 837-221-1240-1, suojellun osan kartoitus
Sijainti: Paperitehtaanraitti 5, 33250 Tampere
Tontti Nr.: 837-221-1240-1

Santalahden Paperitehtaan rakennusdokumentointi

1 – Dokumentoinnin taustatiedot

Tämä rakennusdokumentointi täydentää ja päivittää aiemmin laadittua historiaselvitystä: "Santalahti, Selvitys rakennetusta ympäristöstä," Arkkitehtitoimisto Hanna Lyytinen Ky, 2007. Dokumentointi kohdistuu selvityksen kappaleessa 3 esitettyjen entisen Santalahden Vanhan Enqvistin paperitehtaan sekä luujauhotehtaan vuoden 2007 jälkeen tapahtuneisiin muutoksiin, näiden nykytilaan dokumentoinnin hetkellä, sekä kiinteistöjen mahdollisuuksiin. Dokumentissa ei kerrata alkuperäisessä historiaselvityksessä esitettyä tietoa. Asiakirja toimii osana em. tontilla 837-221-1240-1 olevien, SR-19/SR-5 asemakaavalla suojeltujen, tehdasrakennusten dokumentointia. Selvityksen tilaajana on kiinteistön omistaja YIT Suomi Oy, sekä Tampereen kaupunki ja Pirkanmaan maakuntamuseo.

Dokumentoinnin on toteuttanut BST-Arkkitehdit Oy, alkutalvesta 2021. Työn laati arkkitehdit Petri Tavilampi ja Sampsa Lehtinen.

2 – Alueen nykytila

Alueelle on suoritettu merkittäviä raivaus ja maanpuhdistustöitä. Ennen töiden aloittamista tehtaan välittömässä ympäristössä on todettu olevan öljyhiilivetyjä, raskasmetalleja, PAH-yhdisteitä sekä kohonneita pitoisuuksia metalleja. Ympäristön kasvillisuus ja puusto on lähes kokonaisuudessaan hävinnyt maanpuhdistus- ja rakennustyömaiden kulutuksen myötä. Paperitehdasta ympäröineet rakennukset ovat pääosin purettu. Alla olevassa kuvassa on esitetty alueen nykyinen rakennuskanta. Vuoden 2006 aikaiset, nykyisin puretut rakennukset ovat esitettynä katkoviivalla. Luujauhotehdas on purettu ja tämän ympäröimää saastuttamaa maastoa on poistettu. Olemassa olevat rakennukset ovat esitettynä eheällä viivalla ja paperitehdas vihreällä täytteellä.

Kaavio nykytilasta, 1:1000

Ilmakuva ympäristöstä luoteeseen syyskuussa 2021, kuva: Petri Huhtinen, Aamulehti

Ilmakuva ympäristöstä koilliseen syyskuussa 2021, kuva: Petri Huhtinen, Aamulehti

3 – Rakennusten nykytila

Paperitehdas on kokenut merkittäviä tulipaloja ainakin vuonna 2011 ja 2014. Palot ovat romahduttaneet tehtaahan puurakenteiset yläpohjarakenteet ja osia julkisivusta, tuhonneet suuren osan ikkunoista, sekä yleisesti haurastuttaneet rakenteita. Rakennus on altistunut runsaalle kosteusrasitukselle sekä ilkvallalle palojen jälkeisenä aikana.

Tehtaan kantavat rakenteet ovat heikentyneet rapautuma-, painuma-, palo-, ilkvallalta-, ja kosteusvaurioista, ja tämän julkisivuissa on toistuvia painumavaurioita. Tehtaan kaikissa vanhoissa betonirakenteissa pitkälle edennyt karbonatisoituminen on aiheuttanut laaja-alaisesti korroosiota raudoitteisiin jo pitkään. Ja betonin lähtökohtaisesti heikko laatu on todettavissa matalasta puristuslujuudesta, joka toisaalta on parantunut edellä mainitun karbonatisoitumisen myötä. Rakennuksen välipohjista on löydetty asbestia. Tiilijulkisivu on osittain maan alla, joka on aiheuttanut runsaasti rapautumaa muurauksessa lähellä maanpintaa. Piippu ja tehdasrakennus muodostavat yhdessä rakenteellisen symbioosin, jossa tiilimuurausta ei ole eritelty liikuntasaumoin ja rakenteet tukevat toisiaan. Näin ollen tehtaan kantavat väli- ja yläpohjarakenteet tukeutuvat piipun seiniin. Tehtaan piippu on perustettu luonnonkivilatomukselle.

Rakennuksen käyttöönotto niin, että se on turvallinen käyttäjilleen ja ympäristölleen vaatii laajoja purku- ja uudelleenrakentamistoimenpiteitä. Jatkotoimenpiteissä tuleekin huomioida rakennetutkimuksien johtopäätökset sekä kaavoitusviranomaisten ja Pirkanmaan maakuntamuseon kanta rakennuksen jatkotoimenpiteistä.

Alla esitettyinä valokuvien rakennuksen julkisivujen kunto.

(Vasemmalla) Paperitehtaan länsipääty, kuvattuna 15.11.2021,

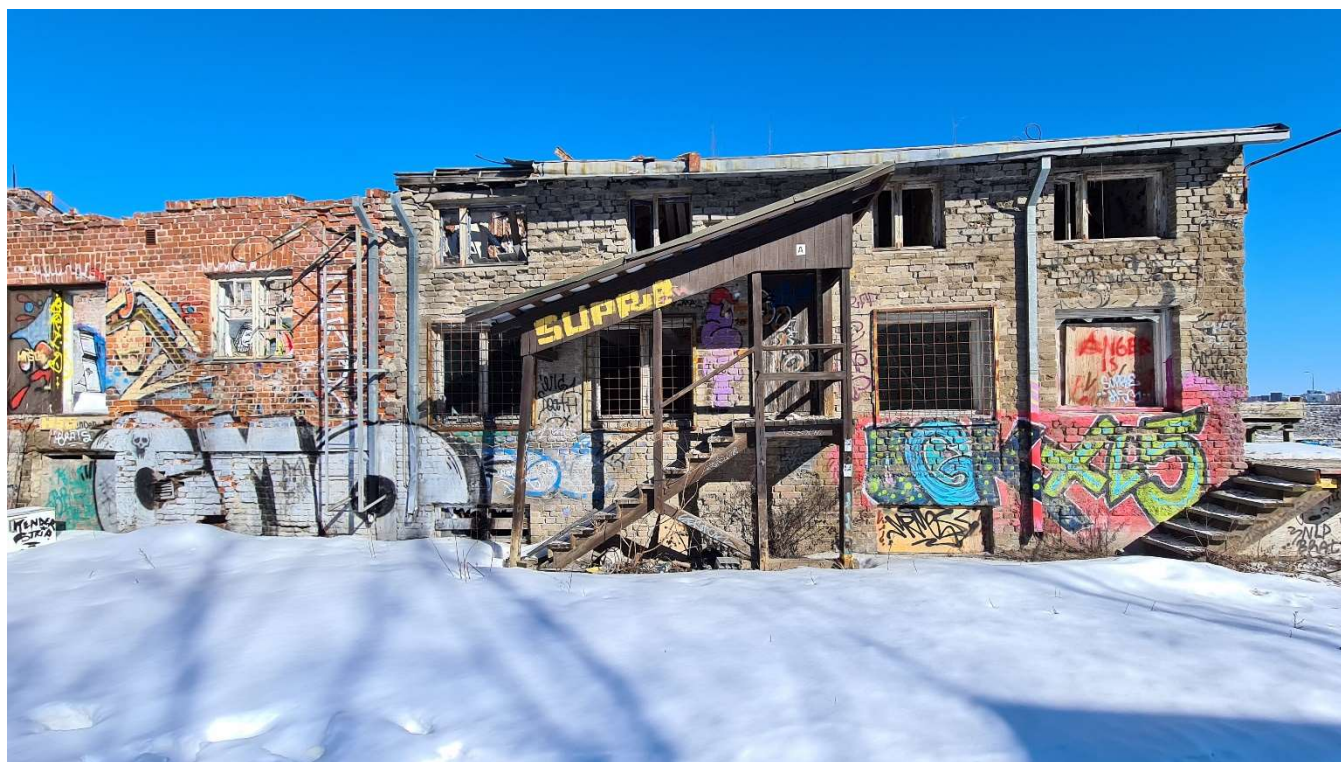
(Oikealla) tehtaan lounaskulma, kuvattuna 18.03.2021

Julkisivun vasemmanpuoleista räystääslinjaa jatkanut, 1960-luvulla rakennettu laajennus osa on purettu keuhalla 2021.

Paperitehtaan eteläsivu, kuvattuna 15.11.2021

Yläpohjarakenteet ovat tuhoutuneet vuoden 2014 tulipalossa. Ullakkokerroksen seinärakenteet pääosin romahtaneet.

Eteläsivun, vuosien 1927–39 välinen laajennus kuvattuna 18.03.2021

Paperitehtaan kaakkoiskulma, kuvattuna 15.11.2021

Paperitehtaan itäpääty, kuvattuna 15.11.2021

Paperitehtaan pohjoisjulkisivu, kuvattuna 15.11.2021

Paperitehtaan luoteiskulma kuvattuna 15.11.2021

Otteita vanhimman osan pohjoisjulkisivusta kuvattuna 15.11.2021.

Yläpohjan ja räystäslinjan tuhouduttua, alkuperäistä hammastettua tiilimuurattua räystääslisäilyä on jäljellä enää paikoittain.

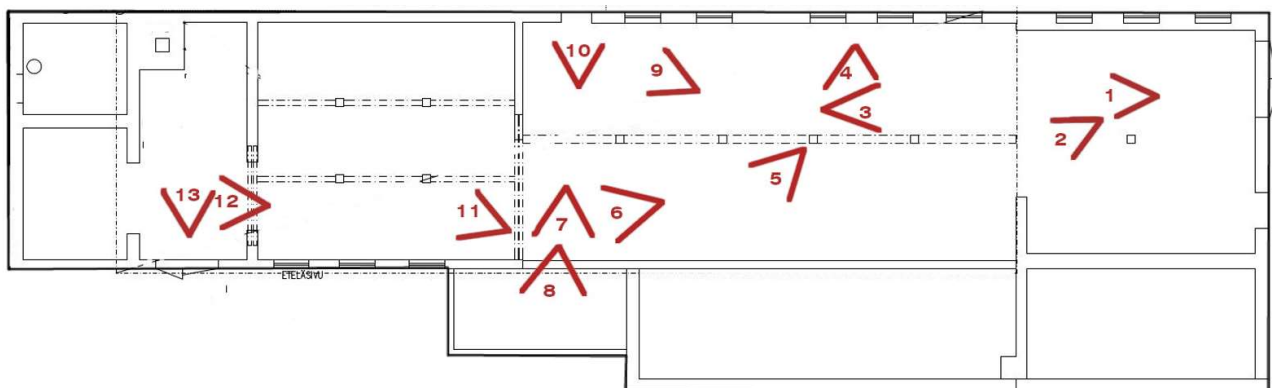

Paperitehtaan piippu kuvattuna ullakolta länteen 15.11.2021

Piipun korjaus on kesken. Piipun huippua on purettu noin 1 m matkalta ja tuettu liinoin sekä kulmateräksin haurastumisesta johtuen.

Valokuvia sisätiloista

Valokuvien ottopaikat sisällä
Pohjakaaviossa pohjoinen ylhäällä

Pohjakerros kuva 1.

Pohjakerros kuva 2.

Kuvat itäpäädyn sisäänkäynniltä, vuosien 1927–39 laajennuksesta kohti pohjakerroksen vanhimpia tiloja, kuvattuna 15.11.2021

Pohjakerros kuva 3.

Näkymä pohjakerroksesta kohti itäpäädyn sisäänkäyntiä, kuvattuna 15.11.2021

Pohjakerros kuva 4.

Alkuperäisen paperitehtaan pohjakerroksen itäpääty kohti eteläistä julkisivua, kuvattuna 15.11.2021.

Pohjakerros kuva 5.

Pohjakerros kuva 6.

Alkuperäisen paperitehtaan pohjakerroksen keskialue kuvattuna, 18.03.2021

Pohjakerros kuva 7.

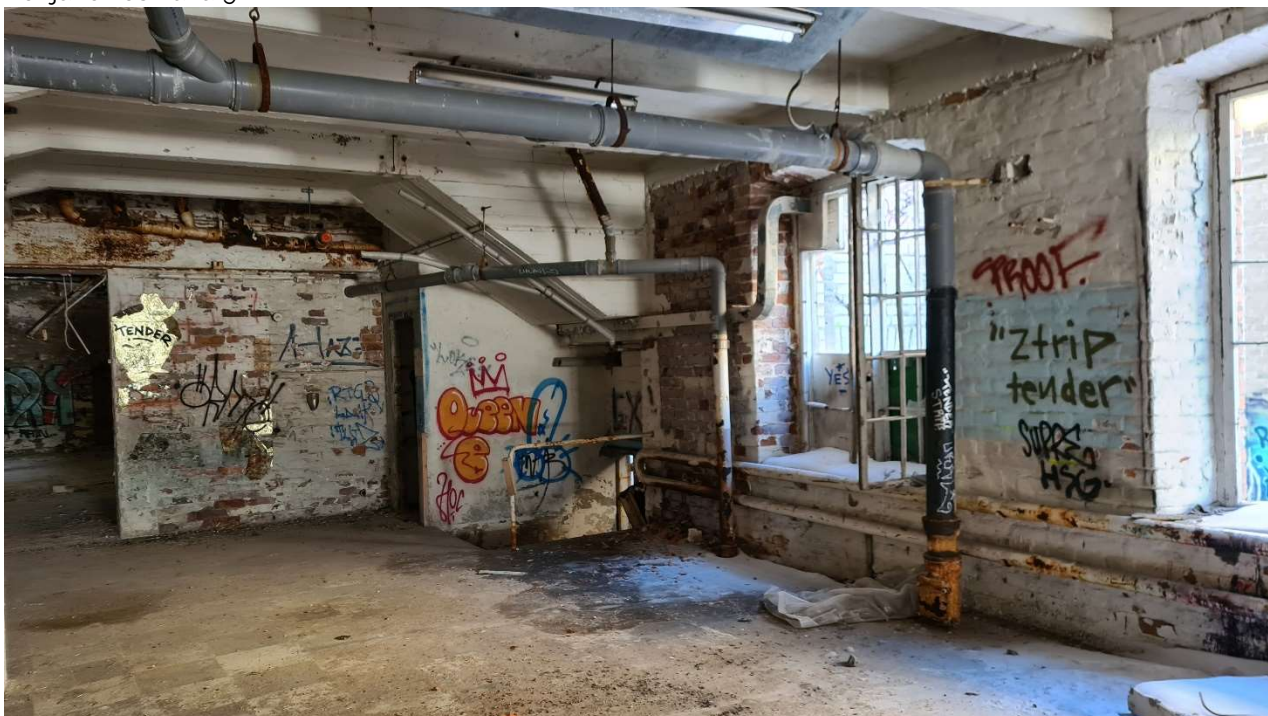

Pohjakerros kuva 8.

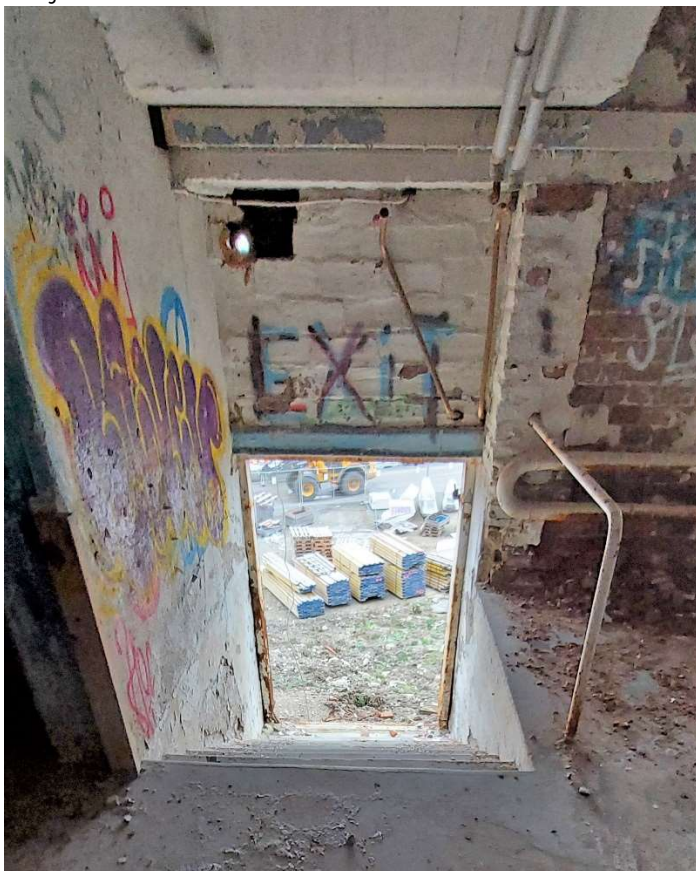

Pohjakerroksen tukitila kuvattuna 15.11.2021 (yllä) ja 18.03.2021 (alla)
Ullakkotilojen ja 2. kerroksen osittain romahdettua, tila on ulkoilman armoilla.

Pohjakerros kuva 9.

Pohjakerros kuva 10.

Vanha uloskäynti purettuun laajennusosaan.
Pohjakerros kuva 11.

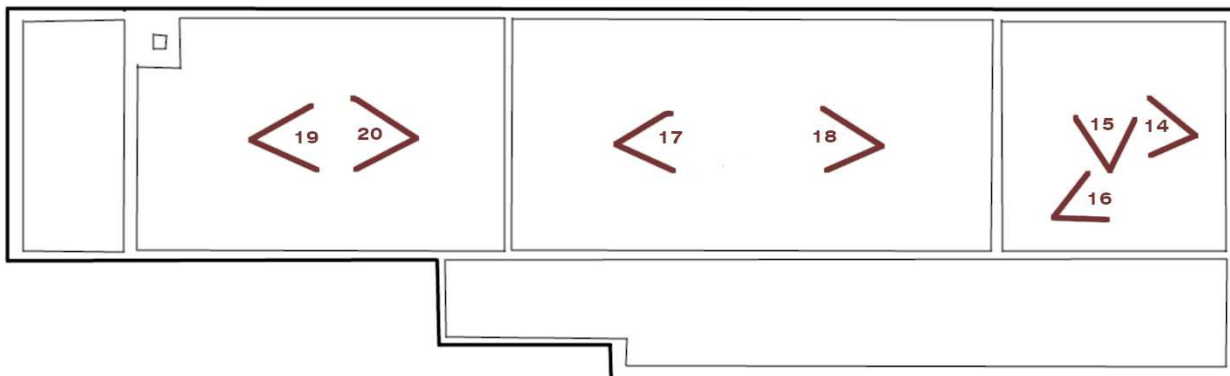
Kuva kohti alkuperäisen paperitehtaan länsipäätä, kuvattuna 18.03.2021
Pohjakerros kuva 12.

Kuva eteläsivun läntiseltä sisäänkäynniltä tehtaan länsipäädystä, kuvattuna 18.03.2021
Pohjakerros kuva 13.

Valokuvia ullakkotiloista

Valokuvien ottopaikat ullakolla
Pohjakaaviossa pohjoinen ylhäällä

Kuva eteläsivun läntiseltä sisäänkäynniltä, kuvattuna 15.11.2021
Ullakko kuva 14.

Ullakko kuva 15.

Ullakko kuva 16

1908–1926 laajennuksen ullakko kuvattuna 15.11.2021

Ullakko kuva 17.

Alkuperäisen paperitehtaan ullakon keskialue kuvattuna itään 08.04.2021

Ullakko kuva 18.

Alkuperäisen paperitehtaan ullakon keskialue kuvattuna länteen 15.11.2021

Ullakko kuva 19.

Paperitehtaan ullakon länsipää, kuvattuna itään 08.04.2021

Ullakko kuva 20.

Paperitehtaan ullakon länsipää, kuvattuna länteen 08.04.2021